

УДК: 657.421: 330.522.2
DOI: 10.33813/2224-1213.21.2019.8

Бунда Ольга Миколаївна,

кандидат економічних наук,
доцент кафедри обліку і аудиту,
Київський національний університет технологій та дизайну
ORCID 0000-0003-4416-2469
bundaolga@yahoo.com

Якименко Анна Ігорівна,

магістр кафедри обліку і аудиту,
Київський національний університет технологій та дизайну
anna.bakay@ukr.net

АНАЛІЗ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ПІДПРИЄМСТВА

Мета статті полягає у проведенні аналізу ефективності використання основних засобів сільськогосподарського підприємства. **Методологія дослідження** полягає у використанні наступних методів: групування і порівняння показників при здійсненні горизонтального й вертикального аналізу, обчисленні величини відхилень за роками; методів аналізу коефіцієнтів; узагальнення отриманих результатів. **Наукова новизна** роботи полягає в удосконаленні аналізу ефективності використання основних засобів сільськогосподарського підприємства. **Висновки.** Проведення аналізу ефективності використання основних засобів сільськогосподарського підприємства на прикладі ТОВ «Мрія» показало, що на даному підприємстві основні засоби використовуються не досить ефективно. Для підвищення ефективності використання основних засобів сільськогосподарського підприємства необхідним є звільнення підприємства від зайвих машин та інших основних засобів і впровадження нових технологій.

Ключові слова: *аналіз, ефективність, основні засоби, сільськогосподарське підприємство.*

Бунда Ольга Николаевна,

*кандидат экономических наук, доцент кафедры учета и аудита
Киевского национального университета технологий и дизайна*

Якименко Анна Игоревна,

*магистр кафедры учета и аудита Киевского национального университе-
та технологий и дизайна*

Анализ эффективности использования основных средств сельскохозяйственного предприятия

Цель статьи заключается в проведении анализа эффективности использования основных средств сельскохозяйственного предприятия. **Методология исследования** заключается в использовании следующих методов: группировки и сравнения показателей при осуществлении горизонтального и вертикального анализа, исчислении величины отклонений по годам; методов анализа коэффициентов; обобщения полученных результатов. **Научная новизна** работы заключается в совершенствовании анализа эффективности использования основных средств сельскохозяйственного предприятия. **Выводы.** Проведение анализа эффективности использования основных средств сельскохозяйственного предприятия на примере ООО «Мечта» показало, что на данном предприятии основные средства используются недостаточно эффективно. Для повышения эффективности использования основных средств сельскохозяйственного предприятия необходимо освобождение предприятия от излишних машин и других основных средств и внедрение новых технологий.

Ключевые слова: анализ, эффективность, основные средства, сельскохозяйственное предприятие.

Bunda Olga,

*PhD in Economics, Associate Professor, Associate Professor of
the Department of Accounting and Audit Kyiv National University of
Technology and Design*

Yakimenko Anna,

*Master's degree of the Department of Accounting and Audit
Kyiv National University of Technology and Design*

Analysis of the efficiency of the use of fixed assets of agricultural enterprise

The purpose of the article is to analyze the efficiency of use of fixed assets of an agricultural enterprise. **The methodology** of the study is to use the following methods: grouping and comparison of indicators in the horizontal and vertical analysis, calculating the magnitude of the deviations by years; methods of analysis of coefficients; summarizing the results. **The scientific novelty** of the work is to improve the analysis of the efficiency of use of fixed assets of an agricultural enterprise. **Conclusions.** Conducting an analysis of the efficiency of use of fixed assets of an agricultural enterprise, on the example of "Mria" LLC showed that fixed assets are not used effectively enough at this enterprise. In order to improve the efficiency of the use of fixed assets of an agricultural enterprise, it is necessary to free the enterprise from unnecessary machinery and other fixed assets and to introduce new technologies.

Keywords: analysis, efficiency, fixed assets, agricultural enterprise

Актуальність теми дослідження. Відновлення темпів економічного зростання національної економіки України неможливе без підвищення ефективності використання матеріально-технічної бази підприємств, в якій головним елементом виступають основні фонди. Від стану основних фондів залежить техніко-технологічний рівень виробництва, продуктивність праці, якість товарів та послуг, прибутковість підприємства, у зв'язку з чим зростають роль і значення науково обгрунтованого управління основними фондами підприємства.

Дослідження проблем діагностики ефективності використання основних засобів в своїх роботах висвітлювали такі вчені-економісти як Л. А. Богданова, Г. Г. Виногоров, Е. Е. Єрмолович, С. О. Іщук, І. І. Клішина, О. О. Коробейнікова, Т. Г. Курова, Н. А. Русак, А. П. Рилькова, Г. В. Савицька, К. Ф. Снитко, В. В. Сушкевич, А. М. Тринова, О. А. Шумейко та інші. В їх працях увага зосереджена на окремих аспектах аналізу ефективності використання основних фондів. Проте, мало приділяється уваги розробці формалізованого вираження загальноекономічного стану технічного потенціалу підприємства з урахуванням ефективності використання основних фондів на основі багатofакторного підходу. Саме це і обумовило важливість та необхідність дослідження.

Мета статті полягає у проведенні аналізу ефективності використання основних засобів сільськогосподарського підприємства та формуванні рекомендацій з удосконалення їх використання.

Виклад основного матеріалу. Потреба у проведенні аналізу ефективності використання основних засобів обумовлена їх вагомим впливом на бізнес-процеси і результати діяльності сільськогосподарського підприємства. Сільськогосподарське товариство з обмеженою відповідальністю «Мрія» є одним з провідних сільськогосподарських підприємств Київської області. Майно ТОВ «Мрія» становлять основні засоби та обігові кошти, а також цінності, вартість яких відображається у балансі ТОВ «Мрія». Аналіз основних засобів підприємства необхідно проводити, попередньо розглянувши склад, структуру та динаміку необоротних активів, до складу яких вони входять [1]. Необоротні активи ТОВ «Мрія» протягом 2016-2018 рр. зменшилися на 188,0 тис. грн та у 2018 р. склали 1901,0 тис. грн проти 2089,0 тис. грн у 2016 р. Така динаміка необоротних активів підприємства спричинена зменшенням у періоді найвагомішої складової – основних засобів на 187,0 тис. грн. Нематеріальні активи підприємства у 2018 р. становили 1,0 тис. грн проти 2,0 тис. грн у 2016 р. та за період зменшилися на 50 %, а частка у структурі необоротних активів є незначною – 0,1 % у 2018 р. Інші фінансові інвестиції підприємства протягом досліджуваного періоду залишилися без змін та у 2018 р. становили 150,0 тис. грн, при цьому їх частка у структурі необоротних активів складала 7,9 % проти 7,2 % у 2016 р.

Оцінка складу, структури та динаміки основних засобів підприємства ТОВ «Мрія» у 2016-2018 рр. наведена у табл. 1.

Таблиця 1

**Склад, структура та динаміка основних засобів ТОВ «Мрія»
у 2016-2018 рр., тис. грн.**

Показники	2016	2017	2018	Абсолютне відхилення (+,-)		Темп росту, %	
				2018-2016	2018-2017	2018/2016	2018/2017
Будівлі та споруди	1484,0	1497,0	1521,0	37,0	23,4	102,5	101,6
у % до основних засобів	76,6	81,6	86,9	10,3	5,3	113,4	106,5
Машини та обладнання	318,0	202,0	133,0	-184,7	-68,9	41,9	65,9
у % до основних засобів	16,4	11,0	7,6	-8,8	-3,4	46,3	69,1
Транспортні засоби	72,0	53,0	54,0	-17,4	1,0	75,7	101,9
у % до основних засобів	3,7	2,9	3,1	-0,6	0,2	83,8	106,9
Виробничий та господарський інвентар	45,0	31,0	21,0	-23,6	-10,2	47,1	67,3
у % до основних засобів	2,3	1,7	1,2	-1,1	-0,5	52,2	70,6
Невиробничі основні засоби	19,0	51,0	21,0	1,6	-30,4	108,4	40,9
у % до основних засобів	1,0	2,8	1,2	0,2	-1,6	120,0	42,9
Усього основних засобів	1937,0	1835,0	1750,0	-187,0	-85,0	90,3	95,4

Частка будівель та споруд у структурі основних засобів підприємства за період збільшилася на 10,3 % та у 2018 р. склала 86,9 %. Загальна вартість будівель та споруд на кінець 2018 р. становила 1521,0 тис. грн, що на 37,0 тис. грн більше, ніж у 2016 р. та на 23,4 тис. грн більше, ніж у 2017 р. У власності ТОВ «Мрія» знаходиться велика кількість цехів, ангарів для автотранспорту та адміністративна будівля офісу підприємства.

Машини та обладнання у 2018 р. склали 7,6 % у структурі основних засобів, та їх частка за період зменшилася на 8,8 %. Загальна вартість машин та обладнання на кінець 2018 р. становила 133,0 тис. грн, та за період зменшилася на 184,7 тис. грн (за 2017-2018 рр. зменшилася на 68,9 тис. грн).

Таким чином, проведений аналіз складу, структури та динаміки основних засобів ТОВ «Мрія» у 2016-2018 рр. показав, що найвагомішою часткою у структурі є будівлі та споруди, найменш вагомими – виробничий та господарський інвентар і невиробничі основні засоби. Протягом періоду вартість майже всіх складових, крім будівель та споруд, зменшується, що спричинило загальне зниження вартості основних засобів підприємства за 2016-2018 рр. на 187,0 тис. грн.

На ТОВ «Мрія» застосовується прямолінійний метод, «за яким річна сума амортизації визначається діленням вартості, яка амортизується, на строк корисного використання об'єкта основних засобів». Але застосування цього методу є неприйнятним для сільськогосподарських засобів з огляду на велику кількість факторів, від яких може залежати ступінь його зносу.

Оцінку ефективності використання основних засобів ТОВ «Мрія» за 2016-2018 рр. почнемо з розрахунку динаміки показників їх вартості, що представлено у табл. 2.

Таблиця 2

Оцінка динаміки показників вартості основних засобів ТОВ «Мрія» у 2016-2018 рр.

Показники	2016	2017	2018	Абсолютне відхилення (+,-)		Темп росту,%	
				2018-2016	2018-2017	2018/2016	2018/2017
Первісна вартість основних засобів, тис. грн.	4263,0	4265,0	4147,0	-116,0	-118,0	97,3	97,2
Залишкова вартість основних засобів, тис. грн.	1937,0	1835,0	1750,0	-187,0	-85,0	90,4	95,4
Знос, тис. грн.	2326,0	2430,0	2397,0	71,0	-33,0	103,1	98,6

За 2016-2018 рр. у ТОВ «Мрія» зменшилася первісна та залишкова вартість основних засобів на 116,0 тис. грн (або 2,7 %) та 187,0 тис. грн (або 9,7 %) відповідно. Знос основних засобів збільшився до 2397,0 тис. грн у 2018 р. проти 2326,0 тис. грн у 2016 р.

Проаналізуємо головні показники руху основних фондів на підприємстві ТОВ «Мрія» за 2016-2018 рр. (табл. 3).

Коефіцієнт оновлення основних засобів показує, яку частку від наявних на кінець звітної періоду основних засобів, що складає нові основні засоби [2]. Відповідно у ТОВ «Мрія» за 2016-2018 рр. значення цього показника становить 0,11-0,12.

Таблиця 3

Оцінка показників руху основних засобів у ТОВ «Мрія» у 2016-2018 рр.

Показники	2016	2017	2018	Абсолютне відхилення (+,-)		Темп росту,%	
				2018-2016	2018-2017	2018/2016	2018/2017
Коефіцієнт оновлення	0,12	0,11	0,11	-0,01	0,00	91,7	100,0
Коефіцієнт вибуття	0,21	0,16	0,15	-0,06	-0,01	71,4	93,8
Коефіцієнт приросту	-0,09	-0,05	-0,05	0,04	0,00	55,6	100,0

Коефіцієнт вибуття основних засобів показує, яка частка основних засобів, з якими підприємство розгортало діяльність у звітному періоді, вибули з різних причин. На підприємстві ТОВ «Мрія» даний коефіцієнт на кінець звітного періоду 2018 р. складає 0,15. Даний коефіцієнт є більшим за коефіцієнт оновлення, і це вказує на те, що частка основних засобів, які оновилися, не перевищує частку вибулих засобів на підприємстві.

Коефіцієнт приросту основних засобів характеризує рівень приросту основних засобів або окремих його груп за певний період. Протягом досліджуваних років даний коефіцієнт є від'ємним (у 2018 р. становить $-0,05$, оскільки обсяг основних фондів, що вибули, щороку перевищував обсяг основних фондів, що оновилися).

Поліпшення використання основних засобів є одним із важливих напрямків підвищення ефективності виробництва. Характеристика цього процесу повинна супроводжуватись належною оцінкою. Для проведення кількісної оцінки використання основних фондів необхідно застосовувати систему показників [3].

Ефективність використання основних фондів ТОВ «Мрія» за 2016-2018 рр. характеризується показниками табл. 4. Фондовіддача характеризує річний обсяг наданих послуг з одиниці вартості основних фондів. У 2018 р. значення показника склало 1,53, що на 0,93 менше за показник 2016 р. та на 0,10 більше, ніж у 2017 р. Зміна показника спричинена динамікою зменшення вартості основних фондів підприємства протягом досліджуваного періоду та такою ж динамікою при обсязі наданих послуг.

Таблиця 4

**Оцінка ефективності використання основних засобів ТОВ «Мрія»
у 2016-2018 рр.**

Показники	2016	2017	2018	Абсолютне відхилення (+,-)		Темп росту,%	
				2018-2016	2018-2017	2018/2016	2018/2017
Фондовіддача	2,46	1,43	1,53	-0,93	0,10	62,2	107,0
Фондоємність	0,41	0,70	0,66	0,25	-0,04	161,0	94,3
Фондоозброєність	35,87	50,97	72,92	37,05	21,95	203,3	143,1
Рентабельність основних фондів	0,53	0,24	0,36	-0,17	0,12	67,9	150,0

Зворотним показником фондовіддачі є фондоємність. Фондоємність показує частку витрат на основні фонди, що припадає на надання однієї грошової одиниці послуги. Під наданням послуги мають на увазі товарну, валову, чисту, реалізовану послугу. Даний показник на кінець 2018 р. склав 0,66, що на 0,25 вище за 2016 р., але на 0,04 менше за показник у 2017 р. Така динаміка пояснюється динамікою обсягів реалізованих послуг.

Фондоозброєність показує, яка частина основних фондів припадає на одного робітника. Чисельність робітників у ТОВ «Мрія» за до-

сліджуваний період зменшилася з 54 осіб у 2016 р. до 24 осіб у 2018 р. Внаслідок цього показник фондоозброєності у 2018 р. зріс на 37,05.

Фондорентабельність показує прибуток на 1 грн, вкладену в основні фонди. У 2018 р. рентабельність фондів склала 0,36, що на 0,53 менше за показник у 2016 р., що спричинено зменшенням обсягів чистого прибутку на підприємстві.

Ступінь зносу основних фондів характеризує їх вік та можливість подальшого використання. Для отримання аналітичного висновку з цього напрямку аналізу розраховують значення певної системи показників [4].

Проведення аналізу показників ступеня зносу основних фондів підприємства ТОВ «Мрія» за 2016-2018 рр. виявило, що протягом 2016-2018 рр. не відбувалось оновлення основних засобів підприємства, що є негативним явищем. Коефіцієнт придатності основних засобів у досліджуваному періоді збільшився лише на 0,1, а коефіцієнт зносу зріс на 0,03 та у 2018 р. складає 0,58. Підприємство потребує оновлення основних засобів. Коефіцієнт реальної вартості майна ТОВ «Мрія» у 2018 р. склав 0,5 та за період не змінився, а індекс постійного активу протягом періоду зменшився на 0,3. Частка основних засобів у активах за досліджуваний період збільшилася на 4,2 % та у 2018 р. склала 48,7 % проти 44,5 % у 2016 р. Протягом досліджуваних років основні засоби ТОВ «Мрія» оновлюються меншими темпами, ніж вибувають; залишкова вартість основних фондів підприємства має тенденцію до зниження; показники оцінки ефективності використання основних засобів підприємства мають негативну динаміку; коефіцієнт придатності основних засобів на підприємстві зменшується, а коефіцієнт зносу – збільшується.

Підприємству необхідно розробити конкретні заходи, що сприяли ефективному використанню основних виробничих фондів: звільнення підприємства від зайвого устаткування, машин та інших основних засобів; своєчасного і якісного проведення планово-попереджувальних ремонтів; підвищення рівня кваліфікації обслуговуючого персоналу; поліпшення якості підготовки сировини і матеріалів до процесу виробництва; підвищення рівня механізації і автоматизації; впровадження нових технологій [5].

Висновки. Проведення аналізу ефективності використання основних засобів ТОВ «Мрія» виявило низьку ефективність їх використання. Основними факторами є зменшення вартості основних засобів ТОВ «Мрія» протягом досліджуваного періоду та такою ж динамікою обсягів наданих послуг. Для підвищення ефективності використання основних засобів ТОВ «Мрія» також є необхідним звільнення підприємства від зайвих машин та інших основних засобів і впровадження нових технологій. Крім того, у ТОВ «Мрія» доцільно підвищити ефективність системи контролю за витратами, що в свою чергу вплине на підвищення ефективності використання основних засобів сільськогосподарського підприємства.

Список використаних джерел

1. **Тютюнник Ю.М.** Фінансовий аналіз: Навчальний посібник. Рекомендовано МОН / Ю.М. Тютюнник – К., 2012. – 815 с.
2. **Грабовецький Б.Є.** Економічний аналіз: навчальний посібник / Б.Є. Грабовецький. – Вид. 2-ге, доповн. та переробл. – Вінниця, 2013. – 84 с.
3. **Бобко Н.А.** Особливості визначення показників ефективності використання основних засобів підприємства / Н.А. Бобко // Запорізька державна інженерна академія. – 2014. – № 2. – С. 105-110.
4. **Чобіток В.І.** Ефективне управління основними фондами на підприємстві / В.І. Чобіток // Вісник НТУ «ХПІ». – 2014. – № 32 (1075). – С. 197-201.
5. **Александров В.В.** Напрямки підвищення ефективності використання основних фондів підприємства при впровадженні інновацій / В.В.Александров // Вісник НТУ «ХПІ». – 2015. – № 60 (1169). – С. 35-38.

References

1. **Tyutyunnik YU.M.** Finansovij analiz: Navchal'nij posibnik. Rekomendovano MON / YU.M. Tyutyunnik – K., 2012. – 815 s.
2. **Grabovec'kij B.S.** Ekonomichnij analiz: navchal'nij posibnik / B.S.Grabovec'kij. – Vid. 2-ge, dopovn. ta pererobl. – Vinnicya, 2013. – 84s.
3. **Bobko N.A.** Osoblivosti viznachennya pokaznikov efektyvnosti vikoristannya osnovnih zasobiv pidpriemstva / N.A. Bobko // Zaporiz'ka derzhavna inzhenerna akademiya. – 2014. – № 2. – S. 105-110.
4. **CHobitok V.I.** Efektivne upravlinnya osnovnimi fondami na pidpriemstvi / V.I. CHobitok // Visnik NTU «HPI». – 2014. – № 32 (1075). – S. 197-201.
5. **Aleksandrov V.V.** Napryamki pidvishchennya efektyvnosti vikoristannya osnovnih fondiv pidpriemstva pri vprovadzheni innovacij / V.V.Aleksandrov // Visnik NTU «HPI». – 2015. – № 60 (1169). – S. 35-38